

HET DIE KERK KULTURKERSTENING AS SENDINGTAAK?

Probleemstelling

Elke individu het noodwendig deel aan die kultuur van sy volk. Die sendeling kry gevolglik nie net met die heiden as individu te make nie, maar ook as lid van sy volk en gevolglik by sy volkskultuur geïntegreer.

Wat moet nou die sendeling se houding wees t.o.v. die heidense kultuur van 'n bekeerling of selfs teenoor 'n kultuurkomponent wat direk met die beginsels van God se Woord bots?

Ter illustrasie van die probleem soos dit hom in die praktyk voordoen, word aandag gegee aan die heiden wat voor sy bekering 'n poliginiese¹ huwelik aangegaan het. Die poliginiese huwelik is naamlik 'n heidense komponent van die volkskultuur.

Die doel van die sending

Beantwoording van die titelvraag vereis dat die doel van die sending kortliks gestel sal word:

Voetius gee die doel van die sending in sy *Politica Ecclesiastica* as drievoudig weer, nl.: bekering van die heidene as die vernaamste doel; die planting van die kerk as verder geleë doel; en as eind- of hoogste doel die verheerliking en openbaring van God se genade.²

Bavinck wys tereg daarop dat by die behandeling van die drieërlei doeleinde op die voorgrond gestel moet word dat die drie nie naasmekaar lê nie, maar dat hulle in wese niks anders is as drie aspekte van *een* magtige oogmerk van God nie. Dié oogmerk kan genoem word: die koms en die verbreiding van God se koninkryk.³ Die koms van God se koninkryk geskied egter nie sonder die verkondiging van daardie koninkryk nie en dit moet aan alle volke verkondig word.⁴

Die Nieu-Testamentiese Godsopenbaring, waarin dit om die koninkryk van God en die koms daarvan gaan, het as sentrale indelingspunt *Pinkster* en val in twee dele uiteen, t.w. 'n *voor-* en *na-Pinksterdeel*.⁵ Veral die *na-Pinksterdeel* is hier relevant, omdat hier 'n belangrike onderskeid tussen twee predikingsvorme gemaak word, nl. *stigtings-* of *grondliggende prediking* (kerugma) en *stigtelike* of *opbouwende prediking* (didaché).⁶ Snyman wys daarop dat die stigtingsprediking in Handeling geïnd word, naamlik die prediking van Petrus en Paulus waarin dieselfde groot lyn geïnd word en wat deur ons in *ons sendingprediking gevolg moet word*. Hier het ons die koninkryk van God wat gekom het in sy vestiging en uitbreiding van Jerusalem en verder tot die eindes van die aarde.⁷ Paulus verwys na die prediking van die apostels as die fondament waarop die gemeente gebou is, terwyl Jesus Christus die hoeksteen is.⁸

Die apostels het alles in hulle vermoë gedoen om die ongelowige deel van die volk tot die geloof te bring deur Woordverkondiging. Dit was die verkondiging van die evangelie in sy eerste be-

ginsels. Dit trek saam in wat met Jesus Christus gebeur het: sy sterwe, opstanding en wederkoms, wanneer almal verantwoording moet doen — d.i. wat ook saamgevat is in die Apostoliese geloofs-belydenis. Hieruit is dit baie duidelik dat die primêre doel en taak van die sending nie kultuurkerstening is nie, maar wel kerstening. Dit kom ook baie sterk na vore in die sendingopdrag van die Here Jesus.⁹

Die houding van die sendeling teenoor die heidense kultuur

Uit die voorafgaande is dit duidelik dat die sendeling in die eerste plek te doen het met die individu: die sondaar wat hom bekeer en sy gesin — en *nie met sy kultuur nie*. Die individu is egter nie los te maak van sy kultuur nie.

Hoe moet nou opgetree word t.o.v. die bekeerling se kultuur wat bots met God se Woord — of altans 'n komponent van sy kultuur, bv. die poliginiese huwelik, wat strydig met God se Woord aangegaan is? Hoe moet die bekeerde heiden, wat voor sy bekering 'n poliginiese huwelik aangegaan het, kerklik behandel word? Moet opname in die kerk geweier word solank die huweliksverbintenis bestaan?

Dit is noodsaaklik dat duidelik tussen die bekeerling en sy kultuur onderskei sal word en dat dan bepaal sal word wat prioriteit moet verkry. Voorop gaan dan dat die sendeling te make het met die heiden wat 'n geestelike verandering ondergaan — wat hom bekeer en tot die geloof kom en gevolglik opname in die kerk van die Here vra. As *voorwaarde vir opname* in die kerk geld dat die sondaar hom moet bekeer en nie dat hy sy kultuur moet verander nie. Waar die kerk in die verlede geweier het om bekeerde poliginiste op te neem, het hulle dus kultuurkerstening as voorwaarde vir opname in die kerk gestel. 'n Spreekende voorbeeld hiervan uit die Woord van God is die optrede van Babel wat al sy verowerde kulture wou babiloniseer. J. H. Coetzee wys in die verband dat dit beteken dat die verowerde en weggevoerde Jood nie net onder die politieke gesag en regering van Babel moes staan nie, maar alles moes aflê wat hom as Jood van die Babiloniër onderskei. Hy moes Babiloniër word: Babiloniese name aanneem, die Babiloniese taal praat en allerweë een word met die opvattinge, gebruike en lewenswyse van Babel, om uiteindelik ook dieselfde godsdienst te beoefen.¹⁰ Daar was dus slegs waardering vir die (Babiloniese) eie.

Die konsekwensie van dié standpunt is 'n *volklose wêrelddeenheid*, omdat die bestaan van volkereverskeidenheid noodwendig 'n *verskeidenheid van volkskulture* veronderstel. Coetzee toon aan dat hiervolgens die gedagte daarop kan uitloop dat die bestaan en verskeidenheid van volke in alle opsigte sondig is en 'n resultaat van die spraakverwarring van die toring van Babel. Hiervolgens het die sendeling dus 'n taak om die heidense kulture met die Christendom te vervang en in te lyf in die wêreldwye beskaafde mensheid. Dit sou inhou: om Christen te word, beteken nie meer Tswana of Zoeloe, Rus of Afrikaner te wees nie, maar 'n volklose mens. Die konsekwensie is 'n mens sonder volk — al is dit ook 'n Christenmens en 'n Christenwêreldburger.¹¹ Noodwendig sal dus eers uitgemaak

moet word of die bestaan van verskillende kulture sonde is. Moet daar uitgegaan word van die standpunt dat daar slegs maar een ware Christelike kultuur is? Is die sendeling dan so geroepe om sy kultuur op die heidenvolk oor te dra?

Feddema beweer dat dit 'n wanopvatting is om die skeiding van die mensheid in rasse en volke as skeppingsordinansie te sien. Hy sê: „Inteendeel, rasse en volke is slegs deur God toegelate nood-orderinge, waar die sonde die oorsaak van hierdie skeiding is”.¹²

Met instemming kwoteer ek Helberg se verwysing na Gen. 10 en 11 as antwoord op dié standpunt: „Gen. 10 sê hoe die nasies ontstaan het as uitwerking van die heilswil van God. Dit gaan om voortstroming van die lewe, veral in die ontplooiing van die mensdom in nasies, sodoende terugdwinging van die dood. Dit is die uitwerking van die seën van God aan Noag en sy seuns (9 : 1), teruggrypend op die seën by die skepping van die mens (1 : 28).

„Gen. 11 toon dat dié verloop van sake teen die wil van die mensdom geskied het en deur God enigszins gewelddadig deurgevoer moes word: die taal, en nasionale differensiasie wat volgens Gods wil natuurlik, spontaan en harmonies moes plaasgevind het, is vanweë die menslike onwil straffend deurgevoer en het op nasionale verskeurdheid uitgeloop.”¹³

Die Skrif (Openbaring 14 : 8; 16 : 9; 17 : 8) wys dat die mensdom in Babel of Babilon saamgetrek is en wel in een kultuur- of liewer beskawingsstelsel en ook in een politieke en ekonomiese organisasie onder die Antichris.¹⁴ Dan sê Snyman: „Dit is die beklemtoning van die universele ten koste van die partikuliere”.¹⁵

Aan die ander kant kan die lyn van die volkereverskeidenheid deurgetrek word in sy eskatologiese perspektief op die nuwe aarde, waar die nasies gesien word as „tot blywende gesondheid herbore” (Openbaring 22 : 2),¹⁶ d.i. waar die verdeeldheid van nasies en in nasies wegval en nie die verdeling van die mensheid in nasies nie; die geskeidenheid, nie die verskeidenheid nie.¹⁷ Snyman sê: die mensheid kom tot die bestemming waartoe dit moes ontwikkel as die sonde nie gekom het nie. „Sonder hierdie einde is die geskiedenis 'n tragiek van nasies”.¹⁸

Vir hierdie studie is van besondere belang dat nie net die volke nie, maar ook hulle kulture *eskatologies* en nie utopies van aard is nie. Johannes sien in Openbaring 21 die heerlikheid van konings en nasies wat in die Nuwe Jerusalem ingebring sal word. Hierdie heerlikheid en eer is die gereinigde kultuur (1 Kor. 3 : 13) van die nasies.¹⁹ Greijdanus sê by die verklaring van Openbaring 21 : 24: „Dan brengt God aller doen, en beteekenis, aan het licht, en doet Hij aller arbeid, in deze bedeeing gewerkt, naar zijn wezen, en waarde, in vollen glans uitstralen, tot lof Zijner heerlikheid”.²⁰ Dit is dus nie die bestaan van *afsonderlike* volke en *kulture* wat die gevolge van die sonde is nie; die volke met hulle kulture is self sondig. Dit geld alle kulture. Almal is met die sonde bevlek. In hierdie lig moet poliginie gesien word as die sondige komponent van 'n heidense kultuur.

Beteken dit nou dat die houding van die sendeling glad nie beïnvloed mag word deur die feit dat die kultuur sondig en heidens is nie?

As antwoord hierop moet wel met die feit rekening gehou word dat 'n kultuur (of 'n faset daarvan) so deur die sonde in beslag geneem en dit so daarmee deursuur kan wees, dat dit so dekadent is dat dit totaal onaanvaarbaar kan wees. God gee self so 'n voorbeeld in die Ou Testament. Poliginie laat God in Israel toe. Owerspel, wat ook tot die heidense kultuurvorm behoort, straf Hy met die dood. Opmerklik is dit ook dat sommige heidense kulture poliginie toelaat en selfs as ideaal beskou, terwyl sekere vorme van owerspel strafbaar is.

Die Nuwe Testament hou rekening met 'n volk se kultuurpatroon

Dat dit die taak van die sendeling is om wel met die heidense kultuurpatroon rekening te hou en nie sonder meer kultuurverandering te eis as voorwaarde vir opname in die kerk nie, vind verder bevestiging in die Nuwe Testament. Dit kom baie sterk na vore uit die houding teenoor die heidense staat en die slawepraktyk.

Die heidense staat

Paulus hou rekening met die kultuurpatroon van sy tyd, ook al is die komponente daarvan goddeloos. Dit kom na vore in die houding wat die gelowige moet inneem teenoor die staat. Paulus skrywe: „Laat elke mens hom onderwerp aan die magte wat oor hom gestel is . . .”²¹ Sy brief is aan die Christene in Rome gerig en hy praat van die staat in die algemeen, waarby sekerlik ook die Romeinse staat ingesluit sou wees.²² Inklusief gaan dit hier dus wel om die Romeinse staat. Paulus kon seker prontuit aan die gelowiges in Rome skryf dat die Romeinse staat deur en deur heidens is en daarom nie erken moes word nie. Inteendeel roep hy in Romeine 13 die gelowiges op tot onderwerping aan die owerheid. Hy gee geen volledige leer aangaande die staat nie en gee ook nie aandag aan vrae soos die grense van gehoorsaamheid aan die staat nie. Hy handel ook nie die vraag wat die gelowige te doen staan as die owerheid sy mag oorskry of onregverdige wette maak nie. Paulus bedoel ook nie 'n blinde onderwerping sonder enige reserwe aan die owerheid nie. Daarvan getuig die feit dat hy die klem so sterk op die owerheid as dienaar van God laat val, wat sy mag van God ontvang en deur God in 'n bepaalde orde gestel is.²³ Wat hier relevant is, is dat Paulus die staat met sy owerheid as komponent van 'n kultuurpatroon — selfs al is dit goddeloos — erken.

Ook Christus erken die owerheid van sy tyd. Daarvan getuig die antwoord op die Fariseër se strikvraag aan hom of dit geoorloof is om aan die keiser belasting te betaal.²⁴ Ook hier gaan dit om die goddelose owerheid. Christus se antwoord is: „Betaal dan aan die keiser wat die keiser toekom en aan God wat God toekom”.²⁵

Die antwoord het ook in die opsig 'n implisiete begrensing van die gesag van die keiser, dat 'n mens nie meer aan hom mag gee wat hom toekom nie. Voorop staan: gee aan God wat Hom toekom. Ook hier is vir ons doel die belangrike dat Christus die *heidense staat* as komponent van daardie kultuurpatroon erken.

Die slawepraktyk

In 1 Kor. 7 : 17—24 gee Paulus 'n algemene voorskrif in verband met die Christen se lewenstaat. Ook die slawepraktyk, 'n ander heidense komponent van die kultuurpatroon, kom aan die orde.²⁶ Paulus probeer egter nie met sy brief inbreuk maak op die bestaande maatskaplike orde nie — ook nie t.o.v. die slawepraktyk nie.

Die evangelie van God tree nie op in die vorm van 'n nuwe sosiale program waarmee die bestaande maatskaplike orde met geweld omvergewerp word nie.²⁷ Dit gaan eerder in die bestaande maatskaplike orde in, om dit dan met 'n nuwe gees, nl. die van Christus, te deurdring. Dit impliseer egter nie dat Paulus die bestaande maatskaplike orde en spesifiek dié in verband met die slawerny met die Goddelike identifiseer en as onveranderlik beskou nie.²⁸ Ook in sy brief aan Filémon stuur Paulus die weggeloopte slaaf terug na sy heer Filémon. In die hele brief erken Paulus ook die reg van die heer op die slaaf.²⁹ Tog wys Ridderbos dat die wyse waarop Paulus Onésimus nou by sy heer Filémon aandien, van so 'n aard is dat dit die ou verhouding van heer/slaaf heeltemal deurbreek. Dit word trouens deur 'n ander verhouding oorskadu. Hy skrywe aan Filémon dat hy Onésimus 'n tydlang kwyt was, sodat hy hom ewig terug kan kry: nie as slaaf nie, „maar méér as 'n slaaf, as 'n geliefde broeder”. Onésimus behoort voortaan aan hom as slaaf maar ook as broeder.³⁰

Paulus gaan dus hier van die bestaande heidense komponent van die kultuurpatroon uit, maar dit word so met 'n nuwe inhoud gelaai, dat dit as 't ware van binne uit ondergrawe word. Hy skaf dit nie meteens rewolusionêr af nie.

Die kerstening van 'n kultuur

In sy spreke tot die mens pas God Hom aan by die lewenspatroon van die mens. Die rede waarom God bv. poliginie in die Ou Testament toelaat is daarin geleë dat God in sy spreke by hulle lewenspatroon aanpas — in daardie geval by die lewenspatroon van die Oosterse wêreld. Daar is reeds op gewys hoe die Nuwe Testament rekening hou met die heidense kultuur van daardie tyd. Die openbaring van God gaan in die lewe en die geskiedenis van mense en volke in — tot selfs in die menslike swakhede en die veragte en onedele toe.³¹

Die sendeling is dus genoodsaak om die bekeerde heiden met sy kultuur op te neem, al word dit as heidens beoordeel — as dit net nie sodanig met die sonde deursuur is dat dit as satanies — as eie aan die kultuurryk van die Antichris — beveg moet word nie. Die Skrifbeginsel wat hier van toepassing is, is dat as 'n volk gered word, hy nie losgemaak word van sy kultuur nie, dog *met sy kultuur* gered word.

Die weg van die evangelie is om by die bepaalde stadium van die kultuurontwikkeling van die volk aan te sluit. Die saligheid van die mens is nie van sy kultuur afhanklik nie.

As beweer word dat die bekeerde sondaar met sy gesin in die kerk opgeneem moet word met sy sondige kultuur en al, impliseer dit nie dat die kultuur nie van die sonde verlos moet word nie.

Die koningskap van Christus moet oor alle lewenssterreine geproklameer en gehandhaaf word. Sy heerskappy moet oor die wêreld strek. Christus is in die Raad van God verordineer om „alle dinge wat in die hemel sowel as wat op die aarde is, onder een hoof in Christus te verenig”.³² In die dogmatiek word gepraat van die kosmologiese betekenis van Christus,³³ nl. dat Christus vir die vervalle skepping weer lewens- en wêreldorde herstel, sodat Hy dit by die voleinding as ’n herstellende skepping aan God sal oorgee. Christus het nie net gekom om mense te red nie, maar om die aarde te vernuwe. Deurdadig Christus by God die las van die wêreld op Homself neem, word Hy redder van die wêreld — ook van die kultuur — en gee Hy aan alle kultuurprestasies hulle voortaan Christologies-bepaalde betekenis.³⁴ Die behandeling hiervan hoort tuis by die derde deel van die Heidelbergse Kategismus, in die sin dat die kultuur van die kind van God ’n dankbaarheidskarakter kry.

Die kerstening van ’n kultuur moet dus nie rewolusionêr geskied nie, maar die volk moet geleidelik daartoe opgevoed word.

Die metode op die sendingveld moet dus wees dat die heidense kultuur aanvaar word en geleidelik deur die werking van die Heilige Gees weer teruggebring moet word na ’n vorm waarin dit die Skriftuurlike norm van die Skrif kan deurstaan. Die Heilige Gees werk deur die evangelie soos ’n suurdeeg in alle lewensverhoudinge,³⁵ dus ook in die kultuur.

Die kerstening van ’n kultuur is dus die onregstreekse taak van die kerk deur evangelieverkondiging. Die evangelieverkondiging moet dan nie as kerugma geskied nie, maar as didaché, wat alle lewensfunksies onderrigtend moet belig met God se Woord en so doende die bekeerde langsamerhand tot die Skriftuurlike opvatting van sy kultuur moet lei.

Soos die evangelie deur die volke heen sny en die gelowige deel skei van die ongelowige, sny dit ook uiteindelik deur die volkskulture heen. God se Woord sit ’n kultuur nie opsy nie, maar word ook nie deur die kultuur ingesluit nie. Die evangelie moet so verkondig word dat daarin die nuwe en egte lewensentrum gesien word en as geldend vir alle lewensbeslissings.³⁶

Dit is nie soos die Roomse leer, nl. dat die genade die natuur vervang of vernietig nie.³⁷ Inteendeel: dit heilig dit. Jesus Christus moet as die sentrum van die kultuur geheel verkondig word en kultuur moet beoefen word om Hom te verheerlik. Ook in die kultuur bring die evangelie gevolglik tweespalt en geld die Here Jesus se uitspraak: „Ek het nie gekom om vrede te bring nie, maar die swaard” (Matt. 10 : 34). Die evangelie verdeel die volk in alle opsigte — ook in die kulturele opsig. Die volk behou egter sy eie kultuur; bv. ’n Afrikaanse of Zoeloekultuur respektiewelik. Daar kom egter ’n nuwe teenstelling in die kultuur, nl. die van ’n *gelowige* of *Christelike* Zoeloekultuur. Die normatief ware, regte Zoeloekultuur is die Christelike. Dit is nie maar ’n nuansering van die kultuur nie, maar dit is juis die egte kultuur van die Zoeloe.

As antwoord op die vraag in hoeverre die kerk as instituut die taak het om kultuur te verander, vereenselwig ek my met Schilder in sy uitspraak: „De kerk *mág*, o neen, niet eens de *kleinste* directe

cultuurkring zijn; maar zij *móét* de grootste indirecte cultuurmacht zijn".³⁸

Kultuurverandering is dus ampstaak van die gelowige en nie die taak van die kerk as instituut nie. Dit is die ampstaak van die gelowige wat uit dankbaarheid vir die soenverdienste van Jesus Christus hierdie sondige kultuur onder die leiding van die Heilige Gees vernuwe.

Die kerk en meer spesifiek die sendeling moet dus die heidense kultuur erken, en al is dit strydig met die norm wat die Skrif aanvaar, van die gedagte uitgaan dat dit 'n bestaande gegewe en 'n oorgangstadium is.

Dr. M. Venter.

(Dr. M. Venter het onlangs 'n proefskrif by die PU vir CHO ingehandig: „Poliginie as sendingprobleem”).

- 1 Poligamie sluit twee huweliksvorme in, t.w. *poliginie* en *poliandrie*. Poliginie is die huweliksvorm waarby een man gelyktydig met meer as een vrou getroud is, terwyl poliandrie een vrou met meer as een man aandui. Sendelinge en teoloë ignoreer meestal die term poliandrie en gebruik die term poligamie algemeen waar eintlik poliginie bedoel word. Dit is nie in ooreenstemming met die suiwer volkekundig-tegniese woordgebruik nie.
- 2 Van Andel, H. A.: De zendingleer van Gisbertus Voetius. Kampen, Kok, 1912, p. 143.
- 3 Bavinck, J. H.: Inleiding in de zendingwetenschap. Kampen, Kok, 1954, p. 157—158.
- 4 Mattheus 24 : 14; Mark. 13 : 10.
- 5 Snyman, W. J.: Riglyne vir die openbaringsgeskiedenis van die Nuwe Testament, *Die goue kandelaar*, 1, nr. 1, Augustus 1962, p. 45—46.
- 6 *Ibid.*, p. 46.
- 7 *Ibid.*
- 8 Efese 2 : 20.
- 9 Matt. 28 : 19.
- 10 Coetzee, J. H.: Kerstening van die heidense volkskulture. *Die Hammanskraalse Teologiese Skool-jaarblad*, 1967, p. 14.
- 11 *Ibid.*, p. 18.
- 12 Feddema, J. P.: *Christendom en nasionalisme*. *Woord en Daad*, jr. IX, nr. 63, Oktober 1967, p. 8.
- 13 Helberg, J. L.: Openbaringsgeskiedenis van die Ou Testament. Gids 1975, (Deel II), p. 17—18.
- 14 Snyman, W. J.: Die Skrifgegewens t.o.v. rasseverhoudinge (Nuwe Testament). In: „Uit een bloed...”, p. 45.
- 15 *Ibid.*
- 16 *Ibid.*, p. 46, m.b.t. Openb. 22 : 2.
- 17 *Ibid.*
- 18 *Ibid.*
- 19 *Ibid.*
- 20 Greijdanus, S.: Kommentaar op het N.T. De Openbaring des Heeren aan Johannes. Amsterdam, Van Bottenburg, 1925, p. 429.
- 21 Rom. 13 : 1.

- 22 Jager sê Paulus dink hier konkreet aan die Romeinse owerheidspersone. Jager, H. J.: College-dictaat: Enige opmerkingen over de brief aan de Romeinen, p. 262.
- 23 Jonker, W. D.: Die brief aan die Romeine. Kaapstad, N.G. Kerk-uitgewers, 1969, p. 173—174.
- 24 Matt. 22 : 17.
- 25 Matt. 22 : 21.
- 26 1 Kor. 7 : 21, 22.
- 27 Ridderbos, H.: Paulus: ontwerp van zijn theologie. Kok, Kampen, 1966, p. 352.
- 28 Ibid.
- 29 Ibid.
- 30 Ibid., p. 353—354 en Filémon vs. 16.
- 31 Bavinck, J. H.: Gereformeerde dogmatiek. (Deel I). Kampen, Kok, 1928, p. 405.
- 32 Efese 1 : 10.
- 33 1 Kor. 15 : 28. Vgl. Honig, A. G.: Handboek van de Gereformeerde dogmatiek. Kampen, Kok, 1938, p. 284 e.v.
- 34 Schilder, K.: Christus en kultuur. Franeker, Wever, 1948, p. 65.
- 35 Efese 3 : 8—10; Openb. 21 : 24 en 26.
- 36 Nida, E. A.: Religion across cultures. New York, Harper & Row, 1968, p. 86—90.
- 37 Coetzee, J. H.: Kerstening van die heidense volkskulture. *Die Hammans-kraalse Teologiese Skool-jaarblad*, 1967, p. 17.
- 38 Schilder, K.: Christus en kultuur. Franeker, Wever, 1948, p. 112.